

центрів. Але світова практика співфінансування все ж таки дає можливість молоді реалізовувати свої ідеї, шукати спонсорів, виділяти гроші на фінансування проектних розробок і будівництва молодіжних центрів, що будуть відповідати всім будівельним нормам та потребам суспільства. Світовий досвід підтримки молодіжних ініціатив і їх проектів допоможе проробити концепцію та розробити проектне рішення Молодіжного центру в селищі Докучаєвське, який стане основною майбутніх планувальних архітектурних рішень для подальшого відновлення й розбудови селища.

Список використаних джерел

1. Про затвердження типових положень про молодіжний центр та про експертну раду при молодіжному центрі: Постанова Кабінету Міністрів України від 20 грудня 2017 р. № 1014: станом на 04 квіт.2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1014-2017-%D0%BF#Text> (дата звернення: 16.05.2024).

2. Дослідження доступності міських просторів, розроблене Big City Lab та ГО «Безбар'єрність» спільно з Міністерством розвитку громад та територій України: веб-сайт URL: <https://mtu.gov.ua/files/doslidzhennya-dostupnosti-miskyh-prostoriv.pdf> (дата звернення: 15.05.2024).

УДК 67.15.47

ЦЕГЛЯНІ ВИРОБИ ХАРКОВА: ШЛЯХ ДО ПОТУЖНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Гасанов А.Б. к.т.н., доцент, Кутафіна Д. здобувач ВО

Державний біотехнологічний університет

Цегла — колись новаторський, а зараз поширений матеріал, який вже довгий час є панівний на будівельному ринку. Використовуючи цеглу, як найвідоміший та новаторський матеріал свого часу, архітектори та будівельники завжди були впевнені в її конструктивних властивостях та естетичних характеристиках. І зараз, не домінуючи на ринку сучасних матеріалів, цегла назавжди залишається затребуваною у будівництві.

Уперше інформація про появу цегельного заводу з випалювання цегли на теренах слобідських земель, з'являється у зв'язку з варінням солі на торських соляних промислах (м. Торськ) у середині XVII ст., коли виробничий процес варіння солі вимагав особливі властивості будівельного матеріалу [1]. І, звісно, перша випалена цегла у горнах йшла на виготовлення печей. Але з розвитком цегляного будівництва цегли необхідно було більше.

Першим засновником цегельного заводу на території Слобідської України стає полковник Григорій Донець-Захаржевський. Розміщувався завод біля Холодної Гори (район залізничного вокзалу), звідки вироби доставлялися до фортеці, де у 1682 році почалось будівництво Успенського собору. Перший цегляний будинок у Харкові звів син Григорія — Федір.

У 1680-х рр. власну цегельню відкрив Святогірський Успенський чоловічий монастир. Тут розпочали будівництво цегляної Миколаївської церкви. Монастирські цегельні заводи були найпотужніші. У XIX ст. вони будували і храми, і трапезні з келіями, школи та мури. Діяльність церковних заводів у другий половині XIX ст., цілком залежала від громади того, чи іншого села чи слободи.

Харківський губернський уряд у XVIII ст. для розвитку цегельних заводів долучає всіх охочих відкривати підприємство. Так на території губернії було створено вісім власних заводів. З розвитком казенного будівництва церков (що завжди пов'язували з будівництвом заводів) у Харкові було відкрито два казенних заводу (перший відкрився у 1784 р. у центрі, нині пл. Поезії, другий – за річкою Харків відкрився у 1786 р.), а на початок XIX ст. вже їх було вже десять. Загалом на 1811 р. по Харківській губернії випалювали 4 млн. штук цегли на рік з яких половина на міських виробництвах.

Першим кроком до спорудження великих цегельень у Харкові, було відкриття казенного заводу для потреб Імператорського Харківського університету у 1818 р. В ці часи університет вів велике будівництво Антонієвської церкви, нових корпусів тощо.

Станом на 1863 р. у Харківській губернії було відкрито 116 заводів, деякі з них виробляли вогнетривку цеглу, черепицю, кахлю. В цей час головним завданням ставало впорядкування отрасли, запровадження єдиного розміру цегли і контроль над якістю. У Харківській губернії рішенням про єдиний стандарт цегли (6 x 3 x 1,5 вершки) та розміщення клейма було підтверджено ордером губернатора (1824 р.). Також в Харкові ввели контролювання всієї цегли, яку привозили на будівництво. Однак контроль за якістю довів, що цегельні губернії мали низкий рівень якості.

З початку XIX ст. ручне виробництво цегли неодноразово спробували змінити на машинне, але «при неможливості здешевлення робочих рук приблизно рівність цін машинного й ручного вироблення не дає особливого шансу до розвитку машинного виробництва» [2].

З другої половини XIX ст. в керамічній промисловості з'являється багато технологічних нововведень, які змінюють зовнішній вигляд цегли: ребра стають більш жорсткими і прямолінійними, грані більш гладкими і рівними. У цей час цегла починає вироблятися за допомогою ручної пресовальної машини. Машина для виготовлення блоків була ліцензована Генрі Клейтоном і використовувалася на заводі Атлас в Міддлсексі, Англія (1855 р.). Пресовальна машина була відома відома в Російській імперії. Її продуктивність складала до 25 000 блоків на день [3]. В цей час настає тривалий період стандартизації розмірів і штамповання різноманітних написів на клеймованих (маркованих) цеглах.

У 1916 р. у Харкові діяло 27 цегельних заводів та ще два підприємства, окрім цегли виробляли ще цілий спектр керамічної продукції. Така кількість подібних підприємств була обумовлена не тільки високими потребами міста, що зростає в будівельних матеріалах і малою автоматизацією виробництва, а й геологією: червоної глини, необхідної для виготовлення кераміки та червоної

цегли, під містом завжди було багато [4].

Список використаних джерел

1. Броневський Ю, Іванов В., Парамонов А., Погрібний А. Цегельні Харківської губернії. Харків : Видавець Андрій Парамонов, 2023. 400 с.
2. Энциклопедический словарь: том XV : [Издатели: Ф. А. Брокгаузь (Лейпцигъ), И. А. Ефронъ (С.-Петербургъ)]. Спб.: Топо-литография И. А. Ефрона, 1895. С. 129–144.
3. Панасенко І. А. Нарис історії галузі будівельних матеріалів харкова у першій половині XIX ст. – 1980-х рр. Electronic National Technical University "Kharkiv Polytechnic Institute" Institutional Repository (eNTUKhPIIR). 01/01/2009.

УДК 72.012.6:728.4

ОСОБЛИВОСТІ АРХІТЕКТУРНОГО РІШЕННЯ КЛУБУ «ХАРЧОСМАК» В М. ХАРКІВ

Дерябіна О.О. канд. арх., доцент

Державний біотехнологічний університет

Розвиток ідей авангарду в 1930-ті рр. набув великого розмаху. В харківській архітектурі це мало свої особливості. Сформоване середовище, відсутність диктату моди, залишали регіональним архітекторам велику свободу в прояві індивідуального почерку.

Автор реконструкції Дворянського зібрання в Харкові О.В. Лінецький до революції працював в стилі неокласицизму. Його перші післяреволюційні роботи, також тяжіють до цього стилю: будівля товарної біржі (1925 р.) і третьої зразкової поліклініки для робітників (1927 р.) Однак архітектор з великим ентузіазмом відгукується на віяння часу. Проекти, створені Лінецьким в формах нової архітектури, такі ж талановиті та самобутні, як і його класичні роботи. Їх реалізація відноситься до початку 1930-х рр.

Клуб спілки харчовиків було відкрито 2 травня 1930 р. Побудований на території колишнього саду «Тіволі», клуб «Харчосмак» було задумано як багатофункціональний. На цокольному поверсі знаходився спортзал, більярдна, буфет, театральні майстерні та гримерки. Перший поверх відводився під кімнати для занять гуртків, дитячі кімнати, адміністративні приміщення та зал для глядачів. На другому поверсі знаходились бібліотека, навчальні кімнати, лекційний зал. На території біля клубу були розташовані літній кінотеатр, естрада та спортивний майданчик.

Розвиток нових тем та композиційних прийомів було продовжено у будівлі театру-клубу «Харчосмак». Очевидно, що на композицію будівлі вплинула саме нова функція цього об'єкта. Тим не менш, прагнення до створення монументальних форм, властиве Лінецькому, знайшло своє відображення і в цьому проєкті. Будівля містить як елементи властиві конструктивістам